

در پی صدور دستور ملا محمد عمر (رهبر طالبان) مبنی بر تخریب کلیه تندیس‌های موجود در افغانستان به‌ویژه نابودی دو تندیس غول پیکر بودا در منطقه بامیان، سازمان علمی، آموزشی، تربیتی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) اقداماتی را به‌منظور آگاه ساختن افکار عمومی جهان و نیز تمهیداتی برای وادار کردن کشورهای ذیربط برای جلوگیری از این امر صورت داد که یکی از آنها تشکیل اجلاس «میراث آسیای مرکزی» در تالار شماره ۹ سازمان در تاریخ دوم مارس بود.

در این نشست که ۲۷ سخنران و حدود پانصد تن از علاقمندان حضور داشتند، سخنرانان طی سه جلسه تحت عنوان: تهدید میراث فرهنگی، میراث انسانی و برنامه‌های آینده به ارائه مطالب خود پرداختند.

در ابتدا آقای ماتسو را مدیرکل یونسکو طی سخنانی ضمن ابراز تأسف از آغاز اقدام طالبان برای محو آثار باستانی و میراث‌های فرهنگی بشریت اظهار داشت: «گرچه این اجلاس از مدتها قبل تدارک دیده شده است ولی اقدامات طالبان باعث شد تا هرچه زودتر نسبت به برگزاری آن در این مقطع خاص اقدام کنیم.

انگیزه‌ای که باعث این امر شده است حادثی است که در طول چند روز اخیر در افغانستان در شرف وقوع است و چیزی نیست جز حاصل یک منطق کور که مخالف اصول احترام، تساهل و مدارا و خردگرایی است که اسلام شاید بیش از هر دین دیگری به آن می‌بالد».

مدیرکل یونسکو اضافه کرد: کلمات از بیان احساسات من درباره تخریب این میراث‌های استثنایی بشری، قاصر است. افغانها با درد و رنج بیگانه نیستند. اوضاع در این چند سال اخیر به علت فقدان دموکراسی و احترام به حقوق بشر روز به روز بدتر می‌شود. به‌ویژه حقوق دختران و زنان تحت شعارهای کاذب سرکوب می‌شود و این چیزی است که دنیای اسلام آن را به علت قرائت ناصواب شریعت اسلامی محکوم می‌کند.

ماتسورا افزود: جامعه بشریت و یونسکو باید کلیه اقدامات اشتباهی را که در امر آموزش اساسی مردم افغانستان اتفاق می‌افتد تقبیح کنند.

ما امروز بار دیگر شاهد ناتوانی خود در رویارویی با این تجاوز بی‌فکر و منطقی نسبت به وجدان، تاریخ و هویت بشری هستیم. این اقدام طالبان هیچ توجیه مذهبی ندارد.

مدیرکل یونسکو آنگاه به اقدامات یونسکو برای جلوگیری از این رویدادها اشاره کرد و گفت: گرچه با رژیم طالبان روابطی نداریم ولی من تلگرام‌هایی را برای ملا محمد عمر فرستاده‌ام. همچنین با نمایندگان و سفرای کشورهای پاکستان، عربستان سعودی، امارات، قطر، ایران و تاجیکستان مذاکره کرده و آنها نیز حمایت بدون قید و شرط خود را از خواسته‌های یونسکو اعلام داشته‌اند. همچنین سفرای ۵۴ کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی را به تشکیل جلسه اضطراری دعوت کرده‌ام و پیام ویژه‌ای را نیز برای دبیرکل سازمان ارسال داشته‌ام.

مدیرکل همچنین اشاره کرد که آقای ژان پییر لافرانس (سفیر اسبق فرانسه در تهران و سپس اسلام‌آباد) را در تاریخ ۲۸ فوریه به عنوان نماینده ویژه خود عازم افغانستان ساخته تا بتواند از این فاجعه فرهنگی به هر نحو ممکن جلوگیری به عمل آورد.

سپس در نخستین جلسه که تحت عنوان، تهدید میراث فرهنگی برگزار شد، برنارد دوپین (مردم‌شناس از موزه بشر پاریس)، احمد اکرم، مایکل باری (کارشناس آسیای مرکزی، مؤسسه مطالعات ایرانی از دانشگاه سوربن پاریس و مترجم کتاب هفت پیکر نظامی به زبان فرانسه که اخیراً به زیور طبع آراسته شده است)، ژان پییر فای (دانشگاه اروپایی پژوهش)، پییر

کامبون (کنسرواتور موزه گیمة / مجموعه افغانی - پاکستانی)، روبر کولیور (محقق اسپاک)، سیمون اولی (دانشگاه اروپایی پژوهش)، ژان برتو (کاردار فرانسه در کابل)، جنیاد دیکس کیت (سفیر سابق هند در کابل و وزیر خارجه سابق آن کشور)، نهال تجدد (نویسنده و مترجم ایرانی آثار مولوی و عطار به زبان فرانسه و کارشناس بودائیسیم)، بریراش شی (مدیر تحقیق مرکز ملی تحقیقات فرانسه) و کولین دولوود (پروفسور جغرافی در دانشگاه پاریس چهار)، در این خصوص مطالبی را بیان داشتند و انتقادهای سختی را به رژیم طالبان وارد ساختند.

سخنرانان اظهار داشتند که واژه طالب در زبان عربی به معنای کسی است که در طلب علم است و نه نابودی فرهنگ و سنت. جای بسی تعجب است که در آستانه هزاره سوم میلادی و در اوج پیشرفتهای بشری، شاهد چنین فاجعه فرهنگی هستیم. کارناژ، الجزایر، مراکش، مصر و بسیاری از کشورهای اسلامی دیگر هزاران تندیس یونانی، رومی و ... را به رغم تندبادهای تاریخی از گزند حوادث مصون داشته‌اند.

هجوم امروزه طالبان می‌تواند بخش عظیمی از میراث تاریخی ایران متعلق به عهد ساسانی، مناره‌های جم و تیموری را نابود کند.

ما از تمام سازمانهای دست‌اندرکار می‌خواهیم که با جدیتی عظیم و جهدی بلیغ مانع اقدامات ضد انسانی طالبان شوند.

آنگاه مایکل باری به ناپدید شدن هزاران قطعه از آثار باستانی از موزه‌های کابل، تأثیر هنر بودیسم بر فرهنگ منطقه از جمله مینیاتورهای بهزاد و سلطان حسین میرزا بایقراء اشاره کرد. این بخش از نشست که با نمایش اسلاید همراه بود حاضران را تحت تأثیر فراوان قرار داد.

وزیر خارجه سابق هند نیز که چندین سال در کسوت سفیری در کابل بوده است اشاره کرد که چگونه شاهد عظمت تندیسهای بودایی در منطقه بامیان بوده و از نزدیک دیده است که میراثهای فرهنگی حتی در اوج دوران اشغال افغانستان به دست ارتش سرخ اتحاد شوروی از گزند توپخانه‌ها و موشکهای روسی مصون مانده است و حتی حکومت‌های پیاپی که با جنگ

داخلی گریبانگیر بوده‌اند نتوانسته‌اند به آنها آسیبی برسانند؛ ولی طالبان این جسارت احمقانه را به خرج داده و اقدام به تخریب آن کرده‌اند.

سفیر سابق هند در کابل همچنین در جلسه بعد از ظهر اظهار داشت که هر دو پارلمان هند لایحه‌ای را تصویب کرده‌اند که به موجب آن به دولت این اختیار را داده‌اند که با همیاری سازمانهای بین‌المللی، تندیس‌های تخریب شده را به هند منتقل کرده و پس از بازسازی کامل، آنها را مجدداً به مردم افغانستان هدیه کنند. لازم به یادآوری است که وزارت فرهنگ یونان نیز پیشنهاد خرید و انتقال آثار به خارج از افغانستان را مورد بررسی قرار داده است.

سخنرانان همچنین اظهار داشتند که متأسفانه بت‌پرستی دستاویزی برای نابودی تندیس‌ها شده است. به عقیده آنها دستورات مذهبی صریحی برای نابود کردن ابزارهایی که باعث بیان آزادانه نیت دینی افراد می‌شود وجود ندارد و صرفاً برداشت فناتیک‌گونه طالبان باعث صدور چنین فرامینی شده است.

در جلسه دوم که تحت عنوان میراث بشری برگزار شد هلن دوکاستا (روزنامه‌نگار رادیوی بین‌المللی فرانسه) و رولاندزویل (کارشناس افغانستان از مؤسسه دنیای عرب)، آلن بوآنه، ویلیام فر (مشاور یونسکو)، لطیف پدارم (نویسنده افغانی و عضو پارلمان بین‌المللی نویسندگان)، پی‌یر شوون (از مؤسسه مطالعات آسیای مرکزی فرانسه)، و گیسو جهانگیری (ژورنالیست کوریه انترناسیونال و رئیس مؤسسه آسیای آزاد در فرانسه و تاجیکستان) به سخنرانی پرداختند.

آنها ضمن تأکید بر اهمیت کنفرانس به لحاظ آگاه ساختن اذهان عمومی از عمق فاجعه‌ای که در شرف وقوع است اظهار داشتند که باید تمهیداتی صورت پذیرد تا از نابودی هرچه بیشتر آثار فرهنگی که مبین میراث بشری است، جلوگیری به عمل آید.

در بخش مهمی از نشست دوم، گیسو جهانگیری به وجود بحران در منطقه تاجیکستان و وجود مافیای منطقه که منجر به عبور بیش از ۷۰٪ از مواد مخدر به مقصد اروپا می‌شود، اشاره کرد و جنگ داخلی آنجا را فاجعه‌بار توصیف نمود.

در نشست سوم نیز آقای یوسف زای محقق دانشگاه مک‌گیل کانادا، پل بوشرر (رئیس موزه افغانستان در سوئیس) و اولیویه وبر ژورنالیست و نویسنده درباره برنامه‌هایی که به‌طور موقت برای نگاهداری آثار به سرقت رفته افغانی انجام می‌شود، به سخنرانی پرداختند و اظهار داشتند که امروزه مسأله قاچاق آثار فرهنگی نه تنها افغانستان که کشورهای دیگری را نیز تهدید می‌کند. یونسکو باید با تصویب قوانین و مقرراتی مانع این اقدام ضدبشری شود. آنها آثار به سرقت رفته افغانستان را حدود ۹۸٪ ذکر کردند. سخنرانان همچنین از تشکیل موزه افغانستان در سوئیس به‌منظور حفظ میراث ملی افغان‌ها تا پایان جنگ داخلی در کشور، انجمن حفظ میراث فرهنگی افغانستان در اسلام‌آباد و کمیته بین‌المللی برای نجات میراث فرهنگی افغانستان در کالیفرنیا و سازمانهای مشابه دیگر اشاره کردند.

چند نکته

- اقدام ضدبشری طالبان برای نابودی تندیس‌های دوران ماقبل اسلامی با نفرت و انزجار شدید حضار روبرو شد و مطبوعات فرانسوی با چاپ عکس‌هایی به این گونه اقدامات که به نام اسلام انجام می‌شود، به شدت اعتراض کردند؛ به طوری که می‌توان گفت تاکنون اقدام طالبان با واکنش‌هایی این چنین کمتر روبرو شده است.

روزنامه لوموند مورخ ۲۰۰۱/۳/۳ طی سرمقاله شدیداللحنی به حکومت ضدانسانی طالبان که مانع آزادی، امنیت، آسایش، آموزش و... افغانها شده و حقوق بشر را تحت لوای اجرای شریعت به سخیف‌ترین وضع خود رسانده است، حمله کرد. مجله لوپوئن نیز انگیزه این اقدام طالبان را فشارهای بین‌المللی برای تسلیم بن‌لادن ذکر کرد. مفسر مجله می‌نویسد: طالبان مجموعه‌ای از ایلات و قبایل هستند که با هم اختلاف نظر فراوان دارند و تصمیمات ضدونقیضی اتخاذ می‌کنند. وی ضمن تشبیه کردن اقدام طالبان به وحشی‌گری خمرهای سرخ (کامبوج) می‌گوید: پس از تاریک‌اندیشی، اکنون افغانستان به فراموشی تاریخی دچار شده است.

- گرچه مدیرکل یونسکو و مقامات دست‌اندرکار از سخنرانان خواسته بودند که جلسه را

سیاسی نکنند ولی حضار انگشت اتهام را متوجه پاکستان ساختند که با به وجود آوردن طالبان در واقع تیر خلاص نابودی افغانستان را شلیک کرده است.

- در کنفرانس مطبوعاتی که همزمان با برگزاری اجلاس تشکیل شد بیش از ۲۵۰ نفر خبرنگار از رسانه‌های گروهی فرانسه و آژانس‌های خبری مقیم شرکت داشتند.

- شبکه‌های خبری و تلویزیونی جهانی به خصوص سی.ان.ان. و بی.بی.سی. کراراً با نشان دادن فیلم‌های مربوطه در بخش‌های گوناگون برنامه‌های خود به ابعاد ضد انسانی این اقدام اشاره کردند و از جمهوری اسلامی در صدر کشورهایی که این اقدام را محکوم کرده است، نام بردند.

- روزنامه هرالد تریبون بین‌المللی مورخ ۳ و ۴ مارس ۲۰۰۱ نیز با چاپ دو عکس در صفحه نخست خود یکی مربوط به تندیس بودا و دیگری دختران گرسنه افغانی در اردوگاه پناهندگان در نزدیکی مرز ایران نوشت که در افغانستان فرهنگ باستانی کشور و مردم آن همزمان در کام مرگ فرو می‌روند.

- یونسکو همچنین برای اطلاع‌رسانی بیشتر پایگاه ویژه‌ای را تحت عنوان: میراث فرهنگی و طبیعی افغانستان در روی تارنمای سازمان ایجاد کرده است.

- اجلاس وزرای حفظ محیط زیست گروه ۸ در ایتالیا نیز مراتب انزجار خود را از این اقدام ضدبشری طالبان اعلام کردند.

شاید بتوان گفت که طالبان از بدو روی کار آمدن خود تاکنون این چنین رژیم را در برابر افکار عمومی جهانیان خلع سلاح نکرده است. پیوستن ژاپن به صف محکوم‌کنندگان این اقدامات، اقشار عظیمی از مردم شرق آسیا در منطقه هند و چین را علیه طالبان برانگیخته است.

غلامرضا علی بابایی

نماینده مطالعاتی سفارت جمهوری اسلامی ایران - پاریس